
SÅDAN KAN MAN OGSÅ SPILLE ”AUTUMN LEAVES” ...

**”AUTUMN LEAVES” ER BLEVET SPILLET
I UENDELIGT MANGE UDGAVER. I DENNE
ARTIKEL ANALYSERES KEITH JARRETTS
UDGAVE, SOM DEN BLEV SPILLET UNDER
EN KONCERT I TOKYO I 1996.**

Af Nikolaj Strands

De fleste, der interesserer sig for jazz, kender sikkert melodien *Autumn Leaves*. Den bliver typisk hevet frem, hvis man skal vise et skoleeksempel på en jazzstandard. Der er tale om en 32-tacters AABC-form, primært bestående af II-V-I- og II-V-progressioner, hvilket gør den eksemplarisk i både formmæssig og harmonisk forstand.

Hvis man selv spiller jazz, er det måske også en af de første standards, man lærte at spille, og da det således er en melodi, man har hørt i rigtig mange mere eller mindre gode udgaver, er der blandt ”seriøse” jazzmusikere ofte en vis modvilje mod at spille den til f.eks. en jamsession.

Jeg vil i denne artikel henlede opmærksomheden på en bestemt indspilning af *”Autumn Leaves”*, nemlig Keith Jarretts trioversion fra cd’en *Tokyo ’96*, som er et uddrag af en livekoncert fra Tokyo i 1996, der også er udgivet på dvd’en *Keith Jarrett Trio Concert 1996*.¹ Ud over Keith Jarrett på klaver varetages bas og trommer af henholdsvis Gary Peacock og Jack DeJohnette. Jeg har valgt denne indspilning, da den virkelig åbnede mine øjne (og ører) for, i hvor høj grad man kan frembringe en frisk version af en ellers kendt melodi ved hjælp af reharmonisering, og fordi jeg tidligere har transskriberet det meste af soloen.²

Der findes selvsagt mange andre gode indspilninger af *”Autumn Leaves”*. Blandt de mere klassiske kan nævnes den version, der findes på Cannonball Adderleys *Something Else* (1958), som er en af de ret tidlige instrumentale versioner (med Miles Davis på trompet), Bill Evans Trio-versionen fra *Portrait in Jazz* (1959) og en række af Miles Davis’ liveindspilninger med den berømte 60’er-kvintet (bestående af Davis selv, Wayne Shorter, Herbie Hancock, Ron Carter og Tony Williams), hvor der leges

med både form, tempo/rytmik og harmonik, f.eks. udgaven fra *Miles Davis in Europe* (1963), som er et studie værd i sig selv.³

Jeg hørte selv Keith Jarretts version første gang på en YouTube-optagelse⁴ og blev så grebet af den, at jeg blev nødt til at lytte noget af den af for at se, hvad der foregik. Da jeg først var i gang, var det svært at finde et sted at stoppe, da den bare blev bedre og bedre. Således har jeg næsten hele den 7 kor lange solo skrevet ned (visse svære passager er udeladt)! Jeg vil i det følgende vise nogle eksempler på, hvordan Jarrett vha. forskellige reharmoniseringer formår at give sangen helt nyt liv.

Slår man op i en *fake book*, vil man under "Autumn Leaves" finde noget i stil med følgende akkordskema :

AA	:	Cm ⁷	F ⁷	Bb ^{maj7}	Eb ^{maj7}	
		Am ^{7b5}	D ⁷	Gm	%	:
B		Am ^{7b5}	D ⁷	Gm	%	
		Cm ⁷	F ^{7b9}	Bb ^{maj7}	%	
C		Am ^{7b5}	D ^{7b9}	Gm C ⁷	Fm ⁷ Bb ⁷	
		Am ^{7b5}	D ^{7b9}	Gm	%	

I *fake book'en* står kun den mest skrabede becifring for at give solisten og rytmegruppen den størst mulige frihed til selv at præge den harmoniske udformning. Dette leder til en række uskrevne "regler" om, hvordan man f.eks. akkompagnerer: Det er næsten utænkeligt at spille mindre opbyggede akkorder end firklange. Således bliver Gm i takt 7 minimum Gm⁷, men måske tilføjes sågar 9 eller 11. Ligeledes vil man typisk spille udvidelser såsom b9, #9, 13, b13 eller #11 på de fleste dominantakkorder. Endelig er det udbredt f.eks. at indskyde en G⁷ i sidste takt som en naturlig overledning til næste kor. Disse ting er så indlejret i jazzstilen, at vi knap lægger mærke til det – vi ville først bemærke det, hvis pianisten begyndte at spille, præcis hvad der stod!

Keith Jarretts harmoniske og melodiske overskud gør ham i stand til at føre disse tendenser længere ud end de fleste. Jeg vil fremhæve to ting, der er karakteristiske for hans version af "Autumn Leaves": brug af udvidelser (og andre harmonier) ud fra de kendte bastoner og brug af tritonussubstitution med indskudt II-led.

Når man hører Jarretts version, lyder det, som om han som udgangspunkt følger nedenstående akkordskema, hvor jeg også har noteret de typiske udvidelser:

AA	:	Cm ⁷⁽⁹⁾	F ^{7(13b9)}	Bb ⁷⁽¹³⁾	Eb ^{maj7(6/9)}	
		Am ^{7b5}	D ^{7(#9)}	Gm ⁷⁽⁹⁾	G ^{7(b13)}	:
B		Am ^{7b5(6/5)}	D ^{7(#9)}	Gm ⁷⁽⁹⁾	G ^{7(b13)}	
		Cm ⁷⁽⁹⁾	F ^{7(13b9)}	Bb ⁷⁽¹³⁾	Eb ^{maj7(6/9)}	
C		Am ^{7b5}	D ^{7(#9)}	Gm ⁹ C ^{7b9}	Fm ⁹ Bb ¹³	
		Eb ⁹	D ^{7(#9)}	Gm ⁷⁽⁹⁾	G ^{7b13}	

G⁷-akkorden i slutningen af A-stykkerne samt Eb⁹ i fjerdesidste takt er ikke specielt revolutionerende, sådan spiller mange andre dem også, men Bb⁷-akkorden i tredje takt har jeg i hvert fald ikke hørt i andre versioner.⁶ Denne giver en anden harmonisk frem-

drift end en Bb^{maj7} og gør det muligt for Keith Jarrett at improvisere inden for både en mixolydisk skala og mere udvidede skalaer. Han holder sig dog mest til det mixolydiske og $b9$ -udvidelsen. Til gengæld bruges fjerde tone, Eb , hyppigt både i melodikken og harmonikken. Fra starten af første solokor (01:26⁷) spiller han:

Og i starten af tredje solokor (02:39):

Og endelig i starten af fjerde solokor (03:15):

Bemærk i øvrigt Jarretts brug af forskellige skalaer på de tre F^7 -akkorder.

På Am^{7b5} -akkorderne spilles stort set alle de udvidelser, man kan forestille sig. Jarrett bruger materiale fra både A lokrisk og fra A melodisk mol. I første solokor A1 (01:30) spiller han f.eks.:

I første solokor B (01:44):

Og endelig i andet solokor B (02:22):

Både i selve sololinjen og i akkorderne bruges den rene og den formindskede kvint sidestillet.

Selvom Bb⁷-akkorden i tredje takt og den måde, Jarrett ellers spiller over formen, efter min mening giver nogle meget spændende linjer, er det ikke dette, der først slår én, når man hører melodien. Allerede i præsentationen af temaet (nærmere bestemt A2 i første melodikor (00:20)) kan man høre, at der er noget helt underligt ved det, der skulle have været en Cm⁷. Det viser sig, at Jarrett spiller noget i stil med⁸:

Han spiller altså C#m⁹ – F#¹³ i stedet for Cm⁷, hvilket svarer til en tritonussubstitution med indskudt II-led (plus en dominantisering af C-akkorden). Denne reharmonisering bruges mange gange i både temaet og soloen. Her, første gang den forekommer, virker det ikke, som om bassisten når at fange den, han spiller stadig C og F, men allerede i andet tema (00:46), hvor Keith Jarrett spiller noget i stil med nedenstående, er bassisten med på reharmoniseringen:

I soloen giver den omtalte reharmonisering sig bl.a. udslag i følgende linjer:

I A1 af andet solokor (02:02):

Og i A2 af samme kor (02:11):

En anden reharmonisering af samme type bruger Jarrett nogle gange i fjerde takt i B-stykket, hvor en G⁷ er indskudt for at lede tilbage til Cm⁷. Her spiller han ofte Abm⁷ – Db⁷, som er en ægte tritonussubstitution med indskudt II-led. F.eks. spiller han i andet solokor (02:23):

Og i sjette solokor (04:47):

Jeg vil slutte med at vise et eksempel, der involverer begge disse substitutioner samt en tredje. Det drejer sig om B-stykket i tredje solokor (02:57):

The image shows two staves of musical notation. The top staff is in G minor and contains a melodic line with the following chords above it: Am⁷, D⁷, Gm⁷, Abm⁷, and Db⁷. The bottom staff is in G minor and contains a bass line with the following chords below it: C#m⁷, F#⁷, F⁷, F#m⁷, H¹³, Bb¹³, and Eb⁹. The notation includes various rhythmic figures such as triplets and a tritone substitution (Eb⁹ for F#⁷).

Det ses her, hvordan også Bb⁷-akkorden får indskudt en tritonussubstitution med II-led, nemlig F#m⁷ – H¹³. F⁷-akkorden er der dog stadig, hvilket bevirker, at den sidste Eb-akkord (som i øvrigt er blevet til en Eb⁹ her) bliver skubbet lidt frem – Keith Jarrett henter dog let denne forskydning hjem igen. I de sidste 5 takter i eksemplet bruger Jarrett således 4 reharmoniseringer, nemlig tre tritonussubstitutioner (C#m⁷ – F#⁷, Abm⁷ – Db⁷ og F#m⁷ – H⁷) samt en dominantisering (Eb⁹ i stedet for Eb^{maj7}), og dette bidrager i høj grad til intensiteten i netop denne passage.

Jeg har i denne artikel forsøgt at henlede opmærksomheden på en af mine yndlingsversioner af "Autumn Leaves", ja, faktisk et af mine yndlingsjazznumre overhovedet. Desuden har jeg forsøgt at påvise lidt mere teknisk, hvad det er, der foregår nogle af de steder, hvor det virkelig lyder fedt. Jeg håber, at nogen har fundet det interessant med lidt musikteoretisk jazznørderi, eller at nogen bare i det mindste har fået ørerne op for denne lille jazzperle, der gemmer sig på en skummel live-dvd fra Tokyo.

¹ Det ser ud til, den også er kommet på en helt ny dvd-udgivelse, der hedder Live in Japan '93/'96.

² Hele soloen er ikke medtaget her, den fylder ret meget og er endnu ikke i komplet digital form.

³ Lyt f.eks. til Herbie Hancocks klaversolo, der er et studie i polyrytmik og harmonisk finesse.

⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=io1Hwpo8Y>, eller søg på "Keith Jarrett Autumn Leaves".

⁵ Transponeret til g-mol og med dansk notation.

⁶ Dette er dog ikke noget forskningsprojekt, så det kan selvfølgelig være, fordi jeg ikke har hørt nok versioner.

⁷ Alle tider refererer til ovenstående YouTube-version.

⁸ Det er meget vanskeligt at høre de præcise voicings, men selve akkorderne skulle være nogenlunde rigtige.